

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ, ПРАВА ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗУНУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «ФКЕПІТ ЗУНУ»

• Василь МАРТИНЮК

20 23 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
З ДИСЦИПЛІНИ
«Ораторське мистецтво»

Освітньо-професійний ступінь – «фаховий молодший бакалавр»

Галузь знань: 08 «Право»

Спеціальність: 081 «Право»

Освітньо-професійна програма: «Право»

Циклова комісія юридичних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні семінарські	Самостійна робота	Загальний обсяг, годин	Екзамен/ залік
Денна	4	8	22	33	35	90	залік

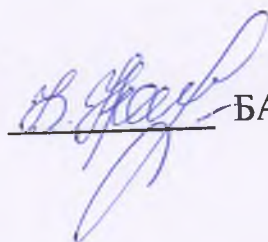
Тернопіль – 2023 р.

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», затвердженої Педагогічною радою ФКЕПІТ ЗУНУ «ІС» серпень 2020 р.

Робоча програма складена викладачем Процків Н.О.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії юридичних дисциплін, протокол № 1 від 28.08 2023 р.

Голова циклової комісії

БАГРІЙ І.П.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ораторське мистецтво»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>Денна форма навчання</i>
Модулів - 3	Галузь знань 08 «Право»	Нормативна
	Спеціальність: 081 «Право»	Рік підготовки 4-й
		Семестр 8-й
Загальна кількість годин - 90	Освітньо-професійна програма “Право”	Лекції (22 год.)
		Практичні (33 год.)
		Самостійна робота (35 год.)
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Вид контролю: залік

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Ораторське мистецтво»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Ораторське мистецтво правника є однією із основних дисциплін в системі підготовки правознавців у вищих навчальних закладах. *Ораторське мистецтво правника* – це ораторські виступи учасників судочинства в процесі розгляду кримінальних, цивільних чи адміністративних справ. Сучасний суд – це складна процедура, в якому чітко розподілено ролі: прокурор, адвокат, свідки і т.д. Кожне слово тут має бути вагомим і точним, особливо в суді першої інстанції, важливою складовою якого є дебати. Успіх справи, торжество справедливості не можливі без відповідної фахової підготовки професійного учасника судового процесу.

Отже, відповідно до своєї професії, юрист покликаний здійснювати (відстоювати) законність.

Повинен і навіть зобов'язаний вербально, тобто словесно, довести правоту своєї позиції.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

- засвоїти загальні поняття про красномовство та його жанри;
- зміст риторики як науки і навчальної дисципліни, усвідомити й запам'ятати систему понять, оволодіти риторичною термінологією;
- знати основні аспекти розвитку судової риторики в епоху античності, середньовіччя, відродження та нового часу;
- засвоїти шляхи та особливості розвитку судового красномовства в Україні;
- оволодіти знаннями з основоположних розділів класичної риторики;
- знати предмет, закони будови, види судових промов, особливості судового мовлення;
- комунікативні аспекти судових дебатів;
- оволодіти мистецтвом доведення в судовому процесі;
- отримати навички полеміки в судовому слідстві;
- зміст і побудову обвинувальної промови;
- зміст і побудову захисної промови;
- культуру судової промови та етику судового ратора.

2.3 Студенти повинні знати:

- історичні витoki риторики, риторичні традиції античності, середньовіччя, відродження, нового часу, головні напрями неориторики;
- становлення, особливості та традиції української школи красномовства на різних етапах історичного розвитку;
- сутність основоположних розділів класичної риторики;
- специфіку, різновиди і жанри публічного мовлення;
- особливості судового (юридичного) красномовства, праці видатних ораторів;
- процес підготовки (збирання, аналіз та систематизацію матеріалів), предмет, види, засади і функції судової промови;
- особливості спілкування із судовою аудиторією;
- зміст та побудову промов державного обвинувача і захисника;
- сучасний етикет, стратегію, тактику і концепцію публічного виступу.

Студенти повинні уміти:

- 1) аналізувати та оцінювати усні виступи (знати критерії оцінки усної промови);
- 2) складати план виступу;
- 3) складати тези виступу;
- 4) виступати публічно.

Студенти повинні набути:

Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни :

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Прогнозовані результати навчання :

ПРН 7. Мати базові навички риторики.

ПРН 8. Донести до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

1. Програма навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво»

Змістовий модуль 1.

Науково-методологічні засади курсу. Етапи розвитку світового та вітчизняного красномовства. Теорія риторики. Ділове красномовство правника та техніка переговорів.

Тема 1. Ораторське мистецтво як навчальна дисципліна: науково-методологічні засади курсу.

Становлення та генеза світового та українського красномовства.

Визначення риторики як ораторського мистецтва (красномовства). Предмет, мета, завдання та система навчального курсу. Вимоги до знань та умінь. Види (жанри) ораторського мистецтва (класифікація П. Сопера (два види красномовства: інформаційне та агітаційне; п'ять видів красномовства: юридичне (судове); академічне; політичне; церковне; суспільно-побутове).

Зародження ораторського мистецтва. Методологія курсу. Історіографія курсу. Періодизація розвитку судової риторики. Місце судового ораторського мистецтва у підготовці майбутнього фахівця.

Давньогрецька риторика. Виникнення та розвиток риторики в епоху раннього та пізнього еллінізму. Демократичні засади як необхідна умова виникнення та розвитку ораторського мистецтва (у тому числі судового). Внесок в розвиток давньогрецької риторики Сократа, Платона, Арістотеля, Горгія, Лісія, Коракаса, Демосфена, Ісократ, Перікла, Діонісія Галікарнаського, Деметрія.

Специфіка трансформації давньогрецької культури в давньоримську. Традиції та досягнення давньогрецької риторики на тлі давньоримської культури. Роль Цицерона в становленні та розвитку давньоримського ораторського мистецтва.

Специфіка трансформації давньогрецької та давньоримської культури в європейську культуру Середніх віків. Виникнення церковного красномовства (гомілетики). Занепад судового красномовства і розвиток церковного. Розвиток риторики після прийняття християнства. Особливості розвитку риторики періоду Відродження, Нового часу. Неориторика: лінгвофілософські концепції і теорії ідеомовного рівня.

Риторика на території східних слов'ян. Іоан Златоуст, Єфрем Сірін, Іларіон, Кирило Туровський, Володимир Мономах. Києво-Могилянська академія.

Розвиток правничих засад та традицій судового ораторського мистецтва. Судова реформа 1864 р. Судове красномовство в Україні в ХІХ ст. Судові захисні промови. (П. Андрієвського, П. Олександрова, К. Арсеньєва, М. Кабачевського, В. Спасовича, М. Холеви, А. Коні, Ф. Плевако, Т. Грановського).

Остання риторична хвиля в 20-их роках ХХ ст. Відкриття Інституту Живого Слова. Специфіка ораторського мистецтва в 30-40-х та 50-60-х роках ХХ ст. Судова риторика 80-х та 90-х років ХХ ст. Відродження та перспективи суду присяжних в Україні. Причини занепаду риторики в ХІХ ст. та її відродження в ХХ ст. Відродження судового ораторського мистецтва в Україні. Перспективи розвитку правосуддя в

Україні та судового ораторського мистецтва.

Тема 2. Теоретичні основи риторики.

Риторичний канон. Риторична формула: закони управління мислиннево-мовленнєвою діяльністю. Сутність і зміст риторичних законів як системи.

Основні етапи підготовки виступу юриста.

Композиція (архітектоніка) промови. Інвенція. Типи підготовки до промови. Концептуальний закон. Стратегічний закон. Тактичний закон. Завдання та надзавдання.

Диспозиція. Архітектоніка промови: вступ, нарація (виклад), розробка (аргументація), заключна частина) виступу.

Оратор як організатор та керівник процесом мисленнєво-мовленнєвої діяльності аудиторії Закон моделювання аудиторії. Характеристика та ознаки аудиторії.

Активізація мисленнєвої та

почуттєво-емоційної діяльності аудиторії.

Стратегія оратора, її структура. Тактика оратора: принципи. Способи, прийоми.

Елокуція. Способи мовленнєвого впливу: прямі і непрямі. Мовленнєвий закон.

Техніка мовлення. Поради ораторам. Робота над готовим текстом. Репетиція промови. Співвідношення виступу та імпровізації.

Меморія: загальна характеристика.

Акція. Контакт між оратором і аудиторією. Ораторський шок. Стреси й стресори оратора.

Закон ефективної комунікації. Невербальна комунікація.

Тема 3. Дебати: теоретичні основи, функціональні ролі в дебатах. Управління очікуваними результатами дебатів.

Визначення дебатів. Принципи дебатів. Ключові ознаки дебатів. Невіддільні складники дебатів. Визначення конфлікту в дебатах. Класифікація конфліктів. Етапи розвитку конфлікту. Ескалація. Різні форми інтервенції в конфлікт. Конфлікт у сучасному українському суспільстві. Дебати як форма роботи у соціальних конфліктах.

Формування культури дебатів в Україні та світі: досвід, виклики та перспективи. Застосування навичок дебатів та функції дебатів.

Відмінність дебатів від суперечки: фокус, мета, відкритість і готовність до змін.

Суть, зміст, структура судових дебатів. Характеристика судової аудиторії. Характеристика груп учасників процесу. Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах: досудовий; під час судового слідства; кінцевий (завершальний).

Дійові особи в дебатах. Про функціональні ролі у дебатах. Роль організатора. Роль аналітика. Роль фасилітатора. Роль мультиплікатора.

Відновлення стосунків. Як виникає потреба в дебатах? У кого виникає потреба в дебатах? Потреби дебатах як процесу. Результати дебатів. Види результатів залежно від рівня дебатів. Результати та очікування.

Тема 4. Ділове красномовство юриста. Техніка переговорного процесу. Загальна характеристика переговорного процесу Ділове красномовство юриста. Сутність переговорів та їх функції. Загальний огляд етапів переговорного процесу.

Підготовка до початку переговорів. Ведення самих переговорів. Види і принципи ділового красномовства юриста. Виступи на правову тематику. Ділові переговори і нарада. Моменти, які необхідно враховувати на початку ділового спілкування та стадії передавання інформації.

Десять найважливіших рис ведення ділової бесіди: комунікативні; особистісні.
Принципи промови юриста: основні (загальні); спеціальні (особливі). Особливості мови права.

Стилі юридичної мови. Засоби різних функціональних стилів мови права.

Психологічні складові спілкування на переговорах. Формування емоційного враження та його основні компоненти. Зовнішність, одяг, постава та емоційний стан. Поведінка людини на переговорах. Шість правил формування атракції Д. Карнегі.

Техніка ведення переговорів. Позиційна стратегія ведення переговорів. Принципові переговори або переговори без поразки. Комбінація переговорних стратегій та «парадокс співробітництва». Посередництво на переговорах.

Основні методи переговорного процесу. Тактичні прийоми та маніпуляції при веденні переговорів. Коректні тактики. Маніпулятивні тактики. Рекомендації щодо переговорів.

Особливості ведення переговорів. Ведення переговорів з важкими людьми «Як перебороти «Ні»?». Методи переговорів із сильнішим партнером. Особливості переговорів із чиновниками. Національні особливості переговорів.

Змістовий модуль 2. Судове красномовство правника.

Тема 5. Судова промова – серцевина судових дебатів: практичні аспекти. Судові дебати: підготовка, техніка, культура та етика судових дебатів.

Законодавчі та правові засади здійснення промов у суді. Судовий процес. Види судових промов. Засади і функції судової промови. Вимоги до підготовки судової промови. Етапи та структура підготовки. Збирання матеріалів та аналіз. Систематизація матеріалів. Вимоги до систематизації матеріалів (основні критерії). Синтез інформації (матеріалів). Подача матеріалів – засіб максимально об'єктивного відображення картини злочину. Письмова підготовка промови. Тези промови. Вимоги до складання тез. Аргументація та міркування. Визначення ключових моментів промови. Спілкування із судовою аудиторією. Словесна (вербальна) наочність.

Мовна комунікація у формі запитань-відповідей. Класифікація запитань. Види відповідей.

Запитання-відповіді у процесі судочинства. Цитати, чужа мова – засоби документування.

Відмінність судового мовлення від інших видів публічного мовлення.

Суть, зміст, структура судових дебатів. Характеристика судової аудиторії. Характеристика груп учасників процесу.

Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах: досудовий; під час судового слідства; кінцевий (завершальний).

Досудовий етап: всебічне вивчення оратором матеріалів справи; відбір «надійних фактів», пошук суперечностей у фактах; поглиблене вивчення чинного законодавства, юридичної літератури, юридичної практики, проведення консультацій; визначення оратором стратегії і тактики обвинувачення або захисту; продумування структури промови, формування докладного плану, написання тез або повного тексту промови.

Під час судового слідства: дослідження доказів, зібраних на попередньому слідстві; фіксація та уточнення показань свідків, потерпілих, підсудного, уточнення тверджень та внесення коректив. Кінцевий (завершальний): продумування змісту і структури промови з врахуванням результатів судового слідства; формулювання основних тверджень і висновків.

Техніка судових дебатів. Культура й етика судових дебатів. «Судовий процес – це словесне змагання захисту й обвинувачення» (П. Пороховщиків). Особливості полеміки. Суть та функції судових дебатів. Вимоги до змісту і структури судових дебатів. Загальні правила ведення полеміки. «Кодекс полеміста» (за В. Дорошевським). Етичні основи судового розгляду.

Тема 6. Доказ (доведення) у публічному виступі. Мистецтво доведення у змагальному судовому процесі.

Головні формально-логічні закони мислення та публічного виступу.

Поняття, структура та основні види доказу (доведення) в публічному виступі.

Правила і помилки у висуненні тези, аргументації та демонстрації. Спростування.

Доведення як ключовий фактор у судовій практиці. Мета, елементи предмету доведення в суді. Класифікація доказів: особисті й речові, обвинувальні й виправдовувальні, первинні і похідні, прямі та непрямі. Достовірність доказів. Проблема раціонального й переконливого розподілу доказів у промові. Питання вдалого розподілу доказів («ораторське поширення» як «душа переконання»).

Логічні основи переконливості судового мовлення. Формально-логічні (закон тотожності, закон суперечності, закон виключеного третього і закон достатньої підстави) та закони діалектичної логіки. Логічні аргументи. Правила тези при будові логічного доказу. Помилки в доказуванні. Психолого-риторичні аспекти переконання.

Тема 7. Полеміка в діяльності юриста. Роль та значення полеміки в судовому слідстві

Полеміка як форма ораторського мистецтва: сутність, принципи, прийоми. Види полемічних «хитрощів» у полеміці, шляхи їх нейтралізації.

Характеристика запитань і відповідей у полеміці. Особливості використання форми «запитання-відповідь» у юридичній практиці.

Змагальність судових дебатів. Полемічний початок судового допиту. Основні принципи судового розгляду – безпосередність, усність і безперервність. Види судового допиту (основний, повторний, додатковий). Методи проведення допиту (прямий, перехресний, шаховий).

Допит обвинуваченого процесуальні гарантії обвинуваченого. Тактика судового допиту.

Допит свідків і потерпілих. Послідовність допиту свідків умови. Що впливають на якість показань свідків і тактика їх допиту в судовому засіданні.

Допит експерта. Особливості допиту експерта в суді (в порівнянні з допитом на попередньому слідстві).

Тема 8. Обвинувальна промова прокурора: підготовка, композиція.

Зміст та побудова обвинувальної промови. Обвинувальна промова та її структура. Основні критерії вимог до промови прокурора. Взірець плану (тези) промови прокурора. Структура плану. Вступна частина промови. Вимоги до вступної частини промови прокурора. Фабула справи (виклад фактичних обставин злочину). Аналіз та оцінка зібраних у справі доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину та характеристика особи підсудного. Обґрунтування пропозиції про міру покарання, цивільний позов. Аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. Заклучна частина промови прокурора. Репліка прокурора. Зміст і правила проголошення репліки.

Тема 9. Захисна промова адвоката: етапи підготовки, структура виступу.

Визначення захисної промови. Зміст захисної промови. Вступна частина промови захисника. Виявлення фактичних обставин справи. Обґрунтування кваліфікація злочину. Характеристика особи підсудного з урахуванням реальних умов скоєння злочину (порушення законності), вияву злочину та поведінка правопорушника під час затримання та слідчого процесу (врахування інших факторів). Аналіз цивільного позову та міри покарання. Заключна частина захисної промови та вимоги до неї. Репліка адвоката, чи може захисник відмовитись від проголошення репліки, якщо прокурор скористався нею. Роль, значення, місце захисної промови у підготовці та здійсненні судового процесу.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назви змістових модулів і тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
		Лекції	Практичні (лабораторні, семінарські) заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.				
1.	Ораторське мистецтво як навчальна дисципліна: науково-методологічні засади курсу.	2	4	4
2.	Теоретичні основи риторики.	2	2	2
3.	Дебати: теоретичні основи, функціональні ролі в дебатах. Управління очікуваними результатами дебатів.	4	4	6
4.	Ділове красномовство юриста. Техніка переговорного процесу. Загальна характеристика переговорного процесу Ділове красномовство юриста. Сутність переговорів та їх функції. Загальний огляд етапів переговорного процесу.	4	4	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2				
5.	Судова промова – серцевина судових дебатів: практичні аспекти. Судові дебати: підготовка, техніка, культура та етика судових дебатів..	4	4	4
6.	Доказ (доведення) у публічному виступі. Мистецтво доведення у змагальному судовому процесі.	1	4	4
7.	Полеміка в діяльності	1	4	4

	юриста. Роль та значення полеміки в судовому слідстві			
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3				
8.	Обвинувальна промова прокурора: підготовка, композиція.	2	3	3
9.	Захисна промова адвоката: етапи підготовки, структура виступу.	2	4	4
РАЗОМ		22	33	35

Теми практичних занять з курсу «Ораторське мистецтво»

Практичне заняття № 1

Тема. Ораторське мистецтво як навчальна дисципліна: науково-методологічні засади курсу. Становлення та генеза світового та українського красномовства

Мета: розкрити науково-методологічні засади курсу; проаналізувати характерні риси розвитку мистецтва судоговоріння на різних етапах історичного розвитку. Висвітлити особливості вітчизняного красномовства.

Питання для обговорення:

1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Предмет мета та завдання судової риторики. Основні поняття та розділи класичної риторики.
2. Особливості виникнення та розвитку риторики у Давній Греції. Ісократ, Лісій, Горгій, Сократ, Платон. Внесок Аристотеля.
3. Риторика у Стародавньому Римі. Ораторство Цицерона. М. Квінтіліан.
4. Риторика в епоху Середньовіччя, Відродження та Нового часу:
 - 4.1. специфіка трансформації давньогрецької та давньоримської культури в європейську культуру Середніх віків;
 - 4.2. становлення християнської гомілетики;
 - 4.3. особливості розвитку красномовства в епоху Відродження та Нового часу.
5. Виникнення та характерні риси вітчизняної риторики (IX - кінець XVII ст.):
 - 5.1. словесна культура Київської Русі;
 - 5.2. риторика в Києво-Могилянській академії.
6. Українська неориторика Любові на духовно-моральних засадах християнської етики.

Практичне заняття № 2

Тема 2. Закони класичної риторики (Риторичний канон).

Мета: розкрити риторичний канон та проаналізувати основні закони риторики.

Питання для обговорення:

1. Риторичний канон. Риторична формула: закони управління мислиннево-мовленнєвою діяльністю. Сутність і зміст риторичних законів як системи. Основні етапи підготовки виступу юриста.
2. Інвенція. Типи підготовки до промови. Концептуальний закон. Стратегічний закон. Тактичний закон. Завдання та надзавдання.
3. Диспозиція. Архітектоніка промови: вступ, нарація (виклад), розробка (аргументація), заключна частина) виступу.
4. Закон моделювання аудиторії. Характеристика та ознаки аудиторії. Активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії.
5. Стратегія оратора, її структура. Тактика оратора: принципи. Способи, прийоми.
6. Елокуція. Способи мовленнєвого впливу: прямі і непрямі. Мовленнєвий закон. Техніка мовлення. Поради ораторам. Робота над готовим текстом. Репетиція промови. Співвідношення виступу та імпровізації.
8. Акція. Контакт між оратором і аудиторією. Ораторський шок. Стреси й стресори оратора. Закон ефективної комунікації. Невербальна комунікація.

Практичне заняття № 3

Тема 3. Дебати: теоретичні основи, функціональні ролі в дебатах. Управління очікуваними результатами дебатів.

Мета. Розкрити сутність та техніку дебатів, функціональні ролі та управління очікуваними результатами дебатів.

Питання для обговорення: визначення дебатів. Принципи дебатів. Ключові ознаки дебатів. Функції дебатів Невіддільні складники дебатів. Дебати як форма роботи у соціальних конфліктах.

1. Відмінність дебатів від суперечки: фокус, мета, відкритість і готовність до змін.
2. Суть, зміст, структура судових дебатів. Характеристика судової аудиторії. Характеристика груп учасників процесу.
3. Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах: досудовий; під час судового слідства; кінцевий (завершальний).
4. Дійові особи в дебатах. Функціональні ролі у дебатах:
 - 4.1 роль організатора;
 - 4.2 роль аналітика;
 - 4.3 роль фасилітатора;
 - 4.4 роль мультиплікатора.
5. Результати дебатів. Види результатів залежно від рівня дебатів. Результати та очікування.

Практичне заняття № 4

Тема 4. Ділове красномовство юриста. Техніка переговорного процесу

Мета: охарактеризувати ділове красномовство, висвітлити психологічні складові спілкування, техніку, основні методи та особливості переговорного процесу

Питання для обговорення:

1. Сутність переговорів та їх функції. Загальний огляд етапів переговорного процесу.
2. Підготовка до початку переговорів. Ведення переговорів. Види і принципи ділового красномовства юриста. Виступи на правову тематику. Ділові переговори і нарада.
3. Десять найважливіших рис ведення ділової бесіди: комунікативні; особистісні. Принципи промови юриста: основні (загальні); спеціальні (особливі).
4. Формування емоційного враження та його основні компоненти. Зовнішність, одяг, постава та емоційний стан.
5. Поведінка людини на переговорах (шість правил формування атракції Д. Карнегі).
6. Позиційна стратегія ведення переговорів.
7. Принципові переговори або переговори без поразки. Комбінація переговорних стратегій та «парадокс співробітництва». Посередництво на переговорах.
8. Тактичні прийоми та маніпуляції при веденні переговорів.
9. Коректні тактики. Маніпулятивні тактики.
10. Ведення переговорів з важкими людьми «Як перебороти «Ні»?». Методи переговорів із сильнішим партнером. Особливості переговорів із чиновниками. Національні особливості переговорів.

Змістовий модуль 2.

Практичне заняття № 5

Тема 5. Судова промова – серцевина судових дебатів: практичні аспекти. Судові дебати: підготовка, техніка, культура та етика судових дебатів.

Мета: розкрити особливості судового мовлення

Питання для обговорення:

1. Законодавчі та правові засади здійснення промов у суді. Види судових промов. Засади і функції судової промови. Вимоги до підготовки судової промови.
2. Етапи та структура підготовки.
3. Збирання матеріалів та аналіз.
4. Систематизація матеріалів. Вимоги до систематизації матеріалів (основні критерії). Синтез інформації (матеріалів). Подача матеріалів – засіб максимально об'єктивного відображення картини злочину.
5. Письмова підготовка промови. Тези промови. Вимоги до складання тез. Аргументація та міркування. Визначення ключових моментів промови. Мовна комунікація у формі запитань-відповідей. Класифікація запитань. Види відповідей. Запитання-відповіді у процесі судочинства.
6. Судові дебати.
7. Функції судових дебатів.

Практичне заняття № 6

Тема 6. Доказ (доведення) у публічному виступі. Мистецтво доведення у змагальному судовому процесі

Мета: розкрити мистецтво доведення у змагальному судовому процесі; висвітлити принципи, прийоми та види полеміки як форми ораторського мистецтва; охарактеризувати види судового допиту та стратегію судового ратора.

Питання для обговорення:

1. Головні формально-логічні закони мислення та публічного виступу.
2. Поняття, структура та основні види доказу (доведення) в публічному виступі.
3. Правила і помилки у висуненні тези, аргументації та демонстрації.
4. Спростування.
5. Доведення як ключовий фактор у судовій практиці: мета, елементи предмету доведення в суді. Класифікація доказів (особисті й речові, обвинувальні й виправдовувальні, первинні і похідні, прямі та непрямі: а) достовірність доказів; б) проблема раціонального й переконливого розподілу доказів у промові).

Практичне заняття № 7

Тема 7. Полеміка в діяльності юриста. Роль та значення полеміки в судовому слідстві.

Мета: висвітлити принципи, прийоми та види полеміки як форми ораторського мистецтва; охарактеризувати види судового допиту та стратегію судового ратора.

Питання для обговорення:

1. Полеміка як форма ораторського мистецтва: сутність, особливості, принципи, прийоми, загальні правила.
2. Види полемічних «хитрощів» у полеміці та шляхи їх нейтралізації.
3. Полемічний початок судового допиту. Види судового допиту (основний, повторний, додатковий).
4. Методи проведення допиту (прямий, перехресний, шаховий).
5. Допит обвинуваченого, свідків і потерпілих. Тактика судового допиту.
6. Допит експерта. Особливості допиту експерта в суді.

Змістовий модуль 3.

Практичне заняття № 8

Тема 8. Обвинувальна промова прокурора: підготовка, композиція

Мета: розкрити особливості, складові елементи структури та стратегію підготовки та виголошення обвинувальної промови прокурором.

Питання для обговорення:

1. Зміст і побудова обвинувальної промови.
2. Обвинувальна промова та її структура:
 - 2.1. вступна частина;
 - 2.2. фабула справи (виклад фактичних обставин злочину);
 - 2.3. аналіз та оцінка доказів;
 - 2.4. обґрунтування кваліфікації злочину та характеристика особи підсудного;
 - 2.5. обґрунтування пропозицій про міру покарання, цивільний позов;
 - 2.6. аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину;
 - 2.7. заключна частина промови.
3. Репліка прокурора.

Практичне заняття № 9

Тема 9. Захисна промова адвоката: етапи підготовки, структура виступу

Мета: розкрити особливості, складові елементи структури та стратегію підготовки та виголошення захисної промови адвоката.

Питання для обговорення:

1. Зміст та побудова захисної промови.
2. Структура захисної промови:
 - 2.1. вступна частина промови захисника;
 - 2.2. установлення фактичних обставин справи; аналіз і оцінка доказів;
 - 2.3. обґрунтування кваліфікації злочину;
 - 2.4. характеристика адвокатом особи підсудного;
 - 2.5. заключна частина захисної промови. Репліка адвоката.
3. Роль, значення, місце захисної промови у підготовці та здійсненні судового процесу.

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС)- це діяльність, яку студенти виконують самостійно під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Самостійна робота спрямована на більш глибоке вивчення студентами важливих питань навчальної програми курсу.

Обов'язкові вимоги до самостійної роботи:

– оптимальний обсяг розкриття додаткового питання - 2-3 сторінки. За ініціативою студента додаткові питання можуть бути представлені на практичному занятті чи круглому столі у формі презентації.

Перелік тем і питань для самостійної роботи студентів

№ п/п	Тематика
1.	Риторика як система знань і навчальна дисципліна.
2.	Предмет, завдання і структура курсу «Ораторське мистецтво».
3.	Осноположні розділи класичної риторики.
4.	Риторика як спосіб життя професіонала певної соціальної сфери.
5.	Актуальність усного публічного переконуючого спілкування для майбутнього фахівця.
6.	Видатні ритори античної Греції (Перикл, Сократ, Лісій, Горгій).
7.	Внесок Атістотеля у систематизацію риторичних знань античності.
8.	Ораторство Цицерона.
9.	Виникнення і характерні риси вітчизняної риторики.
10.	Риторика в Києво-Могилянській академії.
11.	Риторична спадщина Ф.Прокоповича.
12.	Українське красномовство. Неориторика.
13.	Становлення християнської гомілетики
14.	Особливості візантійської риторики.
15.	Риторика в системі середньовічної освіти.
16.	Риторика в епоху Нового часу.
17.	Інвенція як розділ класичної риторики.
18.	Основні поняття і закони диспозиції.
19.	Елокуція – засоби виразності ораторської промови..
20.	Образ оратора. Образ аудиторії.
21.	Шляхи подолання опору аудиторії. Вимоги до виступу.
22.	Основні роди, види і жанри красномовства.
23.	Академічне красномовство.
24.	Політичне красномовство.
25.	Дипломатичне красномовство.
26.	Похвальне (епідейктичне) красномовство.
27.	Діалогічне красномовство. Еристика (дебати, полеміка, диспут).
28.	Гомілетика. Жанри релігійних промов та їх специфіка.
29.	Етапи підготовки судової промови.
30.	План захисту адвоката
31.	Тези судової промови: побудова, складові, технічні рекомендації.
32.	Обвинувальна промова прокурора: план, структура, ключові питання.
33.	Вступна частина обвинувальної промови.
34.	Обвинувальна промова: способи і прийоми побудови.
35.	Заключна частина промови державного обвинувача.
36.	Репліка прокурора: зміст і правила проголошення.
37.	Захисна промова адвоката: суть, зміст (факти і оціночні міркування). Структура захисної промови.
38.	Вступна частина захисної промови: способи і прийоми
39.	Заключна частина промови адвоката.
40.	Репліка адвоката.
41.	Альтернатива в судовій промові адвоката.
42.	Культура мислення оратора.
43.	Ораторська майстерність промовця.
44.	Мовна майстерність оратора.
45.	Канали впливу ритора на судову аудиторію.
46.	Моральні витоки судочинства. Етика судової риторики.

47.	Етика судового рішення.
48.	Морально – етичні та естетичні вимоги до судового риторика та промови.
49.	Професійно – особисті якості прокурора та адвоката.
50.	Ораторське мистецтво в підготовці правника: роль та значення.

7.Методи навчання

Навчальний процес передбачає проведення лекцій і практичних занять, самостійну роботу студентів, виконання ситуаційних завдань під керівництвом викладача та самостійно. Мова викладання - українська

У процесі навчання дисципліни “ Ораторське мистецтво” використовуються такі методи – словесні (пояснення, лекція), практичні (самостійна робота на занятті), методи стимулювання інтересу до навчання (навчальні дискусії, дебати, вирішення ситуативних задач). За ступенем самостійної роботи студентів – методи взаємодії викладача і студента, методи самостійної роботи студента.

У навчальному процесі застосовуються лекції, практичні заняття, виконання самостійної роботи, робота з законодавством, робота в Інтернет.

Організація навчання здійснюється за кредитно – модульною системою з елементами тестування та рейтинговим оцінюванням студентів у відповідності з Концепцією впровадження Болонського процесу.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Вивчення дисципліни передбачає наявність трьох рубіжних атестацій (контролю) в межах загального обсягу годин і проведення підсумкового контролю у вигляді заліку.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Ораторське мистецтво” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Рубіжна атестація №1	Директорська контрольна робота №2	Середній бал №3	Разом
20%	50%	25%	100%

**10.РИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Оцінка за 100-бальною шкалою /ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти	Рівень компетентності
Оцінка		Критерії оцінювання навчальних досягнень	
90-100 A	Відмінно	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.	Високий (творчий)рівень
85-89 B	Дуже добре	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	Достатній рівень
75-84 C	Добре	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	
65-74 D	Задовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.	Середній рівень

60-64 E	Достатньо	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.	
35-5 FX	Незадовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.	Низький рівень
1-34 F	Незадовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом, та в здобувача освіти відсутні елементарні як теоретичні знання так і практичні вміння	Незадовільний рівень

11. Шкала оцінювання:

Оцінка за 100-бальною шкалою	За національною шкалою		Оцінка за шкалою ECES	Рівень компетентності
	екзамен	залік		
90-100	5 (відмінно)		A	Високий (творчий) рівень
85-89	4 (дуже добре)		B	
75-84	4 (добре)	Зараховано	C	Достатній рівень
65-74	3 (задовільно)		D	Середній рівень
60-64	3 (достатньо)		E	
35-39 (незадовільний рівень)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання екзамену)	Незараховано (з можливістю повторного складання заліку)	FX	Низький рівень

1-34	2 незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Незараховано (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	X	Незадовільний рівень
------	---	--	---	----------------------

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 1.Тексти лекцій(друкований та електронний варіант)
- 2.Плани проведення практичних – друкований та електронні варіанти.
- 3.Завдання для практичних занять.
- 4.Тематичний план проведення занять з дисципліни.
- 5.Завдання модульних контрольних робіт.
- 6.Завдання для самостійних роботи та методичні вказівки до їх виконання.
7. Тести для перевірки занять студентів
- 8.Критерії оцінювання завдань студентів
9. Презентаційні матеріали.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Александров Д. О., Кондратьев Я. Ю. Психологічне забезпечення переговорної діяльності. Частина III. Навч.-метод. посібн. Київ: НАВСУ, 2020. 124 с.
2. Білоусова Т.П. Риторика: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: О. А. Буйницький, 2016. 252 с.
3. Вандишев В.М. Риторика і софістика в історико-філософському дискурсі: монографія. Суми: Сумський державний університет, 2016. 151 с.
4. Гірник А. Як досягти успіху в переговорах. Хмельницький, 2018. 125 с.
5. Гриценко Т. Б. Риторика: Навчальний посібник. Київ: НАУ, 2016. 186..
6. Гончарова О. М. Античне красномовство як феномен європейської культури: монографія. Київ: НАККІМ, 2019. 415 с.
7. Георгізова І. Л. Навчально-методичні рекомендації до семінарських занять та завдання для самостійної роботи студентів з курсу «Судова риторика». Черкаси: Черкаський національний університет, 2021. 36 с.
8. Дебати: Навч. посіб: Метод. реком. щодо ведення дебатів. Київ: А.П.Н., 2017. 102 с.
9. Єлісоченко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2018. 202 с.

10. Козьяков І. Морально-етичні засади судової промови прокурора. Науковий часопис академії прокуратури України. 2017. № 2. С. 94-101.
11. Канарська М. Тактика ведення ділових переговорів: від протистояння до співпраці. URL: <http://www.ukrpersonal.com.ua>.
12. Маложон О. І. Судове красномовство: навички оратора. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 1. С. 19-22.
13. Олійник О. Правова риторика: Навч. посіб. 2018 р Київ: Кондор, 66 с.
14. Олійник О. Риторика. Навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Кондор, 2019. 170 с.
15. Олійник О. Вербальний стиль мовлення прокурора – «золоте правило» спілкування з аудиторією. Вісник прокуратури. 2019. № 12. С. 134-142.
16. Олійник О. Розвиток юридичної риторики від епохи просвітництва до нашого часу. Юридична Україна. 2019. № 10. С. 67-78.
17. Риторика: теоретичні та практичні аспекти комунікації: монографія / [редакційна колегія: В.М. Вандишев, Я.З. Ліханський, О.С. Переломова; відповідальний редактор В.М. Вандишев]. Суми: Сумський державний університет, 2021. 110 с.
18. Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять: [Навч. посіб.]. Київ: МАУП, 2018. 280 с.
19. Сокіл Б. Риторика: Збірник тестових завдань. Тернопіль: Мандрівець, 2019. 208 с.
20. Сковронський Д. М. Римський період становлення судової риторики. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 1. С. 30-32.
21. Сковронський Д. М. Роль християнства в розвитку судової риторики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Серія. Право. Вип. 49. Т. 1. С. 45-49.
22. Сковронська І. Етос, логос, пафос як базові модули судової риторики античних часів. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2018. № 1. С. 29-32.
23. Ясинюк М. М. Судові дебати: право, психологія, риторика: монографія. Київ: Алеута, 2020. 156 с.